

Përkthimi i Sahihut të Buhariut: Një vlerësim i shkurtër

Description

Përgatiti: Rezart Beka

Imam Ebu Abdullah Muhammad Ibn Ismail Buhariu, Sahihu i Buhariut, përktheu: grup përkthyesish (Prishtinë: Harfi, 2024).*

Kohët e fundit, shtëpia botuese “Harfi” ka publikuar në shqip veprën “Sahihu i Buhariut” të shkruar nga Imam Buhariut. Ky libër konsiderohet si një nga veprat më të rëndësishme, më voluminoze e gjithashtu më të ndërlikuara në fushën e hadithit. Ajo është një vepër e specializuar rreth të cilës shumë dijetarë myslimanë kanë kaluar një jetë të tërë duke e studiuar, aq sa trajtimi i saj është shndërruar në një fushë studimore të veçantë. Për rrjedhojë, Sahihu i Buhariut është gjithashtu edhe një nga veprat më të vështira për t’u përkthyer.

Përkthimi më i fundit paraqitet si fryt i punës së një grupi përkthyesish të rinj nga Kosova. Në parathënien e botimit më të fundit të “Sahihut të Buhariut”, përkthyesit shprehin synimin për të shqipëruar edhe librat e tjerë voluminozë të përpilimeve të haditheve të sakta. Po ashtu, ata shprehin synimin që vepra e tyre të kthehet në një standard i cili do të përdoret nga të gjithë studiuesit fetarë në trojet shqipfolëse. Duke marrë parasysh këtë kontekst, në këtë konspekt të shkurtër, dëshiroj të ofroj një përmbledhje të disa prej përshtypjeve të mia mbi përkthimin e fundit të Sahihut të Buhariut.

Kredencialet e grupit të punës

Librit i mungon një biografi e shkurtër e përkthyesve dhe recensuesve, ku lexuesi mund të njihet me kredencialet fetare dhe gjuhësore të grupit të punës përgjegjës për përkthimin. Një kërkim i thjeshtë në internet tregon se, gjatë sipërmarrjes shqipëruese, pjesa më e madhe e përkthyesve ka qenë kontingjent studentor, kryesisht i universiteteve fetare saudite, dhe disa janë ende studentë. Jo të gjithë prej tyre janë të specializuar në fushën e hadithit e aq më tepër të filologjisë. Ndër përkthyesit, i vetmi që figuron me titullin Doktor Shkencash “Dr.” në libër është diplomuar në vitin 2023 në Universitetin e Sanxhakut (Novi Pazar). As recensuesi fetar i librit nuk është i specializuar në hadith, porse në fushën e akides. Thënë ndryshe, shumica e përkthyesve e kanë shqipëruar Buhariun teksa kanë qenë studentë. Gjithashtu, shumica e tyre, përveç mungesës së kontributeve autoriale në tekste në shqip, nuk kanë përvojë të konsoliduar për sa i përket përkthimit në shqip. Për disa prej tyre,

përkthimi i “Sahihu i Buhariut” mund të jetë vepra e parë që sjellin në shqip. Mbi të gjitha, disiplina e hadithit është kryesisht e huaj edhe në ato pak shqipërime dhe kontribute autoriale të përkthyesve. Me fjalë të tjera, shumica e përkthyesve, për të mos thënë të gjithë, nuk janë përkthyes me përvojë, as studiues me eksperiencë në fushën e hadithit apo të Buhariut në mënyrë të veçantë. Parimisht, për një përkthyes, sjellja në shqip e tekstit të Buhariut duhet të konsiderohet si vepra e jetës, kurorëzimi i një përvoje të gjatë në përkthim dhe studim, dhe jo një sprovë përmes së cilës përkthyesi nxë artin dhe zanatin e përkthimit. Sahihu i Buhariut është një vepër e profilizuar që autori e ka shkruar për lexues të kualifikuar dhe, më së paku, në princip, ajo duhet përkthyer nga specialistë që janë në gjendje të ndërthurin në vetvete ekspertizën fetare në fushën e hadithit dhe atë gramatikore-leksikore, e sidomos në gjuhën në të cilën vjen teksti origjinal.

Mirënjohja e kontributeve të mëparshme

Përkthyesit e kanë pajisur botimin e tyre me një parathënie në shqip ku paraqitet metodologjia e përdorur në përkthim. Megjithatë, në vend të një analize shtrënguese dhe kuptimplote të problemeve të shumta gjuhësore dhe teologjike që hasen gjatë përkthimit të një veprë si ajo e Buhariut, autorët janë mjaftuar vetëm me shpjegimin e disa aspekteve të organizimit të punës dhe sqarimin e disa zgjedhjeve redaksionale në lidhje me mënyrën se si disa terma apo elementë të hadithit (si p.sh. rivajeti) shfaqen në libër. Kjo është hera e dytë që Sahihu i Buhariut është përkthyer në shqip. Për herë të parë, kjo vepër u përkthye në fillim të viteve 1990-të nga një grup studiuesish të mirënjohur, si Mehdi Polisi, Abdullah Hamidi, Feti Mehdiu, etj... Në parathënie, bie në sy mënyra se si është anashkaluar përkthimi i mëparshëm i veprës së plotë të Buhariut. Puna e tyre përshkruhet si diçka që “pothuajse është zbehur dhe venitur”, duke i atribuar lëshime të shumta në aspektin gjuhësor dhe përmbajtësor. Megjithatë, në asnjë moment nuk ofrohet ndonjë analizë konkrete e arritjeve dhe mangësive të përkthimit të mëparshëm. Përkundrazi, puna e studiuesve minimizohet duke u mjaftuar me disa komente negative, të përmendura kalimthi, në lidhje me vlerën e saj. Ky mënjanim i punës së mëparshme në përkthimin e Sahihut të Buhariut i shërben përkthyesve për të argumentuar se ekziston një zbrazëturë në lidhje me veprën, dhe kaq mjafton për të legjitimuar përkthimin e ri. Jo vetëm që ky shqipërim nuk mbështetet aspak në përkthimin e mëparshëm, duke refuzuar kështu ndërtimin mbi të, por, përkundrazi, autorët krenohen me faktin që hadithet janë sjellë në shqip nga e para, drejtpërdrejt nga arabishtja.

Përkthimi i haditheve

Ajo çka bie menjëherë në sy në këtë botim është niveli i dobët i përkthimit. Përkthimi shfaq probleme të theksuara në çdo aspekt të gjuhës, duke nisur nga struktura sintaksore, për të vazhduar me leksikun, retorikën, rrjedhshmërinë e qartësinë e tekstit, dhe deri tek ortografia. Po ashtu, shpesh problemet në përkthim pasqyrohen edhe në përmbajtjen e mesazhit të hadithit.

Si ilustrim, për këtë konspekt, zgjedhëm në mënyrë rastësore t'i hidhnim një vështrim më të kujdesshëm një kampioni hadithesh nga kapitulli mbi abdesin, më saktësisht hadithet nr. 176-183. Për arsye hapësire në këtë konspekt do të ndalemi vetëm tek disa prej këtyre haditheve. Analiza e hollësishme e vërejtjeve në lidhje me këto hadithe del përtej qëllimit tonë, megjithatë këtu do të fokusohemi tek disa problematika bazë që shfaqen gjatë leximit të përkthimit të këtyre haditheve.

Rëndësia e kontekstit të ngjarjes në përkthimin e hadithit

Shembulli 1

Hadithi nr. 180: Ebu Seid Hudriu (Allahu qoftë i kënaqur me të!) tregon se i Dërguari i Allahut ? dërgoi dikë për të thirrur një ensar. Ai erdhi, ndërsa koka i pikonte ujë. Atëherë, Pejgamberi ? e pyeti: “Ndoshta të ngutëm paksa?” – Po, – i tha ensariu. Pejgamberi ? i tha: “Në rast se ndokush të ngut, ose nuk ejakulon gjatë marrëdhënieve intime, atëherë të mjafton abdesi.”

Disa vërejtje gjuhësore

- Shprehja “(Allahu qoftë i kënaqur me të!)” nuk duhet të mbyllet me pikëçuditëse. Pikëçuditësja vendoset në fund të një fjalie me intonacion thirrмор, që zakonisht shpreh dëshirë, habi, porosi apo urdhër. Konkretisht, meqenëse fjalia në kllapa nuk ka intonacion thirrмор, vendosja e pikëçuditëses është e gabuar.
- Lidhëza “ndërsa” (vendosur përpara “koka i pikonte ujë”) në këtë rast nuk lidh dy fjali të varura ku veprimi kryhet në të njëjtën kohë ([po] vij dhe [po] pikoj), por, përkundrazi, kundërvendos dy veprime.
- “-Po,- ? – Po, – (me vizë të gjatë).
- “i tha [ensariu]” ? “iu përgjigj”.
- Pas “ndokush të ngut” nuk duhet të ketë presje.

Disa vërejtje përmbajtësore

Nga përkthimi i këtij hadithi në këtë mënyrë nuk kuptohet saktë se çfarë është kjo ngutje për të cilën flitet këtu si edhe se në ç’mënyrë dikush mund të ngutet. Mbi të gjitha nuk kuptohet se si krejt papritur në tekst shfaqet tema e ejakulacionit dhe e marrëdhënieve intime. E gjitha kjo është hutuese për lexuesin. Në këtë rast, njohja e mirë e rrethanave që shoqërojnë ngjarjen dhe e detajeve shtesë që paraqiten në versione të tjera të të njëjtit hadith janë esenciale për përkthyesin profesionist, në mënyrë që ai të arrijë të ofrojë një përkthim sa më të kuptueshëm për lexuesin.

Nga hadithi i Buhariut dhe versionet e të njëjtit hadith të Muslimi dhe Ibn Maxheh mësojmë se Profeti ? kaloi pranë shtëpisë së njërit prej ensarëve dhe dërgoi dikë që ta thërrisnin. Me sa duket, në momentin kur e thirrën, personi në fjalë ishte në procesin e kryerjes së marrëdhënieve intime. Pasi dëgjoi që po thirrej, ai e ndërpreu marrëdhënien intime, mori gusul dhe iu paraqit Profetit ?. Duke qenë se nga momenti i gusulit deri në takimin me Profetin nuk kishte kaluar shumë kohë, nga koka e tij endekullonte ujë. Kur pa një gjë të tillë, Profeti ? e kuptoi se çfarë kishte ndodhur dhe i tha: “Ndoshta të kemi detyruar të nxitohesh (duke mos e përfunduar marrëdhënien intime).” Pasi mori përgjigje pozitive, Profeti tha: “Nëse për çfarëdo arsyeje detyrohesh të nxitosh (duke mos e përfunduar marrëdhënien intime) ose nuk ejakulon (gjatë kryerjes së aktit seksual), atëherë duhet të marrësh abdes.”

Në këtë rast, shpjegimi në kllapa i asaj se në çfarë konsistonte nxitimi është thelbësor për kuptimin e përmbajtjes së hadithit dhe mesazhit të tij fetar. Përndryshe, përkthimi do të ishte i paqartë dhe hutues për lexuesin. Kështu, në këtë rast, përkthimi më i saktë do të ishte:

Ebu Seid Hudriu (Allahu qoftë i kënaqur me të) tregon se (ndërsa kalonte pranë shtëpisë së një Ensari) i Dërguari i Allahut ? dërgoi dikë për ta thirrur atë, dhe kur erdhi, atij po i pikonte ujë nga koka. Atëherë, Pejgamberi ? i tha: “Ndoshta të kemi detyruar të nxitohesh (duke mos e përfunduar marrëdhënien intime)?” “Po,” – iu përgjigj ensariu. Pejgamberi ? i tha: “Nëse për çfarëdo arsyeje detyrohesh të nxitosh (duke mos e përfunduar marrëdhënien intime) ose nuk ejakulon (gjatë kryerjes së aktit seksual), atëherë duhet të marrësh abdes.”

Rëndësia e përfytyrimit të saktë të skenës së përshkruar në hadith.

Shembulli 2

Në përkthimin e Buhariut që po analizojmë, problemet gjuhësore dhe ato kuptimore shfaqen veçanërisht në rastin e haditheve të gjata. Në njërin prej tyre, konkretisht hadithi nr. 183, i transmetuar nga Kurejbi, Ibn Abasi (r.a.) rrëfen se si ai një natë bujti në shtëpinë e Profetit ? dhe pati rastin të që dëshmitar i faljes së tij gjatë natës. Ndër të tjera, në hadith, Ibn Abasi (r.a.) thotë:

“I Dërguari i Allahut fjeti deri në mesnatë, ose diç më shumë a më pak, pastaj u zgjua dhe e fërkoj fytyrën me dorë, që t’i largohej gjumi. I këndoi dhjetë ajetet e fundit të sures Ali Imran, pastaj shkoi te një shakull i varur, nga i cili mori abdes në mënyrë të përkryer. Pastaj filloi të falej.” Ibn Abasi vazhdon: “Unë u ngrita dhe veprova të falur pranë tij njëjtën gjë, iu bashkëngjita duke u falur pranë tij (në anën e majtë). Ai ma vendosi dorën e djathtë mbi kokë (që të më bartte në anën e djathtë të tij) dhe ma përdrodi veshin e djathtë. I fali dy rekate, pastaj dy, pastaj dy, pastaj dy, pastaj dy, pastaj dy, e, në fund, e fali vitrin dhe u shtri derisa i erdhi myezini (për të kërkuar leje për ta thirrur ezanin). Atëherë u ngrit, i fali edhe dy rekate të shkurtra dhe doli për ta falur namazin e sabahut.”

- Para se të parashtrojmë disa vërejtje përmbajtësore, duhet përmendur që në versionin e plotë të hadithit, përkthyesit e kanë përshkruar Kurejbin si “i çrobësuar i Ibn Abasit”. Fjala “çrobësim” nuk ekziston në shqip. Në vend të saj fjala e duhur është “skllavi i liruar i Ibn Abasit”. Në faqen numër nëntë të parathënies, përkthyesit shprehen se fjalën arabe “mevla” kanë vendosur ta kthejnë “i

çrobëruari.” Përveç faktit që kjo fjalë nuk ekziston në shqip dhe mund shumë mirë të përdoret shprehja “rob i liruar”, për më tepër përkthyesit nuk kanë ruajtur koherencën në përkthim duke e sjellë termin herë si “i çrobëruari” e herë të tjera si “i çrobësuar”.

- Emri i gruas së Profetit: “Mejmunia” ? “Mejmuna”.
- “E fërkoj fytyrën” ? “fërkoj fytyrën”.
- Pas gjymtyrës “fjeti deri në mesnatë,” nuk duhet të ketë presje.
- “I këndoi dhjetë ajetet e fundit” ? “Ai këndoi dhjetë ajetet e fundit” ose “Pasi këndoi dhjetë ajetet e fundit të sures Ali Imran, ai...”.
- “Nga i cili mori abdes” ? “ku / prej ku mori abdes”.
- Siç do ta shohim në vijim, nënrenditësja “(që të më bartte në anën e djathtë të tij)” duhet të jetë “që të lëvizja / të vendosesha / të kaloja në anën e tij të djathtë”. Përndryshe, përdorimi i foljes “të më mbarte” krijon përshtypjen sikur Pejgamberi po e transportonte (zhvendoste) hopa nga njëra anë në tjetrën.
- Në fjalinë “I fali dy rekate, pastaj dy, pastaj dy, pastaj dy, pastaj dy, pastaj dy...” përdoret pesë herë ndajfolja “pastaj” (gjithsejti 7 herë në këtë hadith). Si zgjidhje mund të ishte përdorimi i lidhëzës “edhe”, duke e shoqëruar me ndonjë fjalë tjetër, ose zëvendësimi me sinonime.
- Te gjymtyra “e, në fund, e fali vitrin”, fjala “në fund” nuk duhet vendosur midis dy presjeve.
- “(për të kërkuar leje për ta thirrur ezanin)” ? (për të kërkuar leje që të thërriste ezanin).

Teksti ka edhe një mori problemesh të tjera, shtjellimi i të cilave del përtej qëllimit tonë këtu. Fjalitë e përkthimit të këtij hadithi janë pa ritëm dhe plot përsëritje. Në të ka fjali që mund të ndaheshin, si dhe fjali që mund të bashkoheshin, për ta bërë tekstin më të rrjedhshëm. Shkurt, teksti ka nevojë për një riformulim të plotë, në mënyrë që të marrë trajtën e pranueshme në shqip. Megjithatë, ato pak vërejtje që theksuan janë të mjaftueshme për të kuptuar problemet që shfaqen në këtë përkthim, sidomos në hadithet e gjata.

Disa vërejtje përmbajtjesore

Një kalim i rëndësishëm në këtë hadith, me pasoja juridike të shumta, është ai kur Ibn Abasi (r.a.) i bashkëngjitet Profetit ? në namaz, duke qëndruar në të majtë të tij, në vend se në të djathtë. Sipas përkthimit të këtij botimi, Ibn Abasi thotë: “Ai ma vendosi dorën e djathtë mbi kokë (që të më bartte në anën e djathtë të tij) dhe ma përdrodhi veshin e djathtë.” Ky përkthim nuk e sqaron plotësisht ngjarjen, përveçse është ambivalent dhe lë që të kuptohet se Profeti ? e ka vendosur dorën e tij mbi kokën e Ibn Abasit, për ta rrotulluar në krahun e duhur (të djathtin), e më pas i ka përdredhur veshin. Kështu, përdredhja e veshit mund të lexohet si një ndëshkim fizik ose tërheqje vëmendjeje përmes ndëshkimit fizik nga Profeti.

Normalisht, një gjest i tillë duket i tepërt dhe jo i përshtatshëm për statusin e Profetit. Prandaj, komentuesit e haditheve kanë pohuar kryesisht se përdredhja ose tërheqja e veshit këtu është bërë ose për ta zgjuar plotësisht Ibn Abasin nga gjumi dhe për ta përgatitur për namaz, ose, sipas një këndvështrimi tjetër, teksti duhet lexuar sikur Profeti ? e vendosi dorën e tij të djathtë mbi kokën e Ibn Abasit për t’i kapur veshin dhe përmes tërheqjes apo përdredhjes së tij ta lëvizte, drejtonte apo vendoste atë në krahun e duhur të faljes. Në pamundësi për të folur gjatë namazit, përdredhja ose tërheqja e veshit është mënyra përmes së cilës Profeti ? kontrollon lëvizjen e trupit të Ibn Abasit për tek pozicioni i duhur.

Në këtë rast, përkthyesi profesionist duhet të zgjedhë se cilin variant do të përqafojë në përkthim, dhe

cilido variant që të zgjidhet, përfytyrimi i përcjellë prej tij duhet të reflektohet në përkthim.

- Nëse zgjidhet varianti i parë, përkthimi do të ishte: “Ai ma vendosi dorën e djathtë mbi krye (që të më lëvizte në anën e djathtë të tij) dhe ma përdrodhi veshin e djathtë (që të më zgjonte tërësisht nga gjumi dhe të më përgatiste për namaz).”
- Nëse zgjidhet varianti i dytë, përkthimi do të ishte: “Ai ma vendosi dorën e djathtë mbi krye dhe duke më kapur veshin më rrotulloi në krahun e djathtë.”

Varianti i dytë është ai që ka zgjedhur edhe Mehdi Polisi në botimin e parë të Buhariut, botuar në vitin 1994. Përkthimi në fjalë është: “Atëherë, ai e vuri dorën e djathtë mbi kokën time dhe më kapi për veshin e djathtë, më rrotulloi (duke më hedhur) në anën e tij të djathtë.”

Siç dihet, çdo përkthim është interpretim. Në këtë rast, përkthimi mekanik apo i fjalëpërfjalshëm që gjendet në përkthimin që po shqyrtojmë është i pamjaftueshëm dhe lë shteg për përfytyrime të pasakta në lidhje me ngjarjen apo Profetin. Në raste të tilla, komentuesit e hadithit sqarojnë skenën dhe përfytyrimin e duhur të situatës, e në bazë të variantit që ndiqet formulohet edhe përkthimi.

Terminologjia mjekësore dhe ekuivalenti i saj në shqip

Shembulli 3

Hadithi nr. 178: Aliu (Allahu qoftë i kenaqur me të!) ka thënë: Shpesh më rridhte lëngu paraspermal, por, nga turpi, nuk mund ta pyesja të Dërguarin e Allahut, andaj e porosita Mikdad Ibn Esvedin të pyesë Pejgamberin për këtë . Ai u përgjigj: “Mjafton vetëm Abdesi.”

Disa vërejtje gjuhësore

- “Shpesh më rridhte lëngu paraspermal”: shih sqarimin më poshtë.
- “por, nga turpi, nuk mund ta pyesja” ? “por kisha turp ta pyesja / por nga turpi nuk e pyesja dot”.
- “ta pyesë Pejgamberin për këtë” duhet të jetë “që ta pyeste Pejgamberin për këtë.” Kjo sepse aksioni këtu ndodh në të shkuarën, e kështu folja duhet vendosur në kohën e pakryer (mënyra lidhore).
- “Mjafton vetëm Abdesi” ? “Në një rast të tillë merret abdes” ose “Për këtë duhet të merret abdes”, bazuar mbi origjinalin “*fihi vudu*.”

Disa vërejtje përmbajtësore

Gjatë përkthimit të një vepre, e në mënyrë të veçantë të haditheve, është shumë i rëndësishëm verifikimi i ekuivalentëve të termave shkencorë në gjuhën në të cilën sillet teksti. Në tekstin origjinal të hadithit perdoret termi “*medhji*”, i cili në këtë botim është përkthyer si “lëngu paraspermal.” Mirëpo në mjekësinë e lëvruar në gjuhën shqipe, termi “medhji” njihet si “lëngu që lirohet nga uretra” ose “para-ejakulati”. Tek meshkujt, dalja e këtij lëngu shkaktohet nga ngacmimi erotik. Në hadith, Aliu (r.a.) shprehet se ai vuante nga dalja e shpeshtë e medhji-t, fenomen ky i cili në gjuhën mjekësore njihet si

para-ejakulati abundant ose i shpeshtë. Prandaj, përkthimi më i saktë do të ishte: “Unë isha një njeri që vuaja nga para-ejakulimi i shpeshtë (medhji)” ose “kisha rrjedhje të shpeshtë të lëngut uretral (medhji).”

Kështu, një përkthim më përafërt i hadithit do të ishte:

“Tregohet se Aliu ka thënë: ‘Unë isha një njeri që vuaja nga para-ejakulimi i shpeshtë (medhji), por nga turpi nuk e pyesja dot të Dërguarin e Allahut. Prandaj, i kërkova një herë Mikdad Ibn Esvedit që ta pyeste Pejgamberin për këtë, dhe ai u përgjigj: ‘Në një rast të tillë merret abdes’.”

Terminologjia shkencore islame dhe rëndësia e saj për përkthimin

Shembulli 4

Hadithi nr. 176: Ebu Hurejra (Allahu qoftë i kënaqur me të!) transmeton se Pejgamberi ? ka thënë: “Robi vazhdon të jetë në namaz derisa qëndron në xhami duke e pritur namazin tjetër, me kusht që të mos e prishe abdesin,” Nje burre i huaj pyeti: “E si priset abdesi, o Ebu Hurejre?” Ebu Hurejra iu pergjigj: “Duke liruaz gazra (me ose pa zë).”

Disa vërejtje gjuhësore

- “Derisa qëndron në xhami” ? “për aq kohë sa qëndron në xhami”.
- “Duke liruaz gazra” ? “Kur lëshon (apo të shpëtojnë) gazra”. Gazrat nuk lirohen, por çlirohen, lëshohen ose shpëtojnë.
- “Me ose pa zë” ? “me ose pa zhurmë”. Për gazrat përdoret termi zhurmë dhe jo zë.

Disa vërejtje përmbajtjesore

Shprehja “Robi vazhdon të jetë në namaz” është problematike, sidomos nga ana e fikhut (jurisprudencës), sepse përcjell idenë e gabuar se besimtari vazhdon të jetë në namaz për sa kohë që qëndron në xhami duke pritë namazin e radhës. Ndërkohë, në këtë rast, namazi i besimtarit ka përfunduar në momentin kur ai ka dhënë selamin. Teksti i hadithit, siç shpjegojnë edhe komentuesit e haditheve, i referohet faktit që individi, në një rast të tillë, vazhdon të konsiderohet sikur ndodhet në namaz për sa i përket i sevapit, mirësisë (fadl) dhe shpërblimit (exhr) që ai merr duke pritë namazin e radhës. Prandaj, në një hadith thuhet se në lidhje me personin në këtë situatë, melaiket luten duke kërkuar faljen e Zotit për të. Kështu që, në vend të “Robi vazhdon të jetë në namaz”, përkthimi më i saktë fetarisht duhej të ishte “Robi vazhdon të konsiderohet sikur është në namaz (për sa i përket sevapit)”.

“Një burrë i huaj pyeti” fjala e përdorur në arabisht është ????? (axhemi) që përdoret për joarabët ose për arabët që nuk flasin arabishten e kulluar dhe të qartë. Përkthimi ka vendosur ta paraqesë personin në fjalë si jo-arab ose njeri të huaj. Ndërkohë komentaret e hadithit sqarojnë se sipas një transmetimi

tjetër personi në fjalë ishte nga Hadrameuti, një qytet në jug të Jemenit. Banorët e këtij qyteti flisnin një dialekt arab të ndryshëm nga ai i Hixhazit. Prandaj edhe personi i përmendur në këtë hadith nuk e kuptoi menjëherë se për çfarë po fliste Ebu Hurejrah kur përmend *hadethin* (papastërtinë rituale) prandaj edhe pyeti “Çfarë është *hadethi* o Ebu Hurejrah?”. Kështu që, në vend se të thuhej “një burrë i huaj pyeti” më e përshtatshme do të ishte pikërisht të evidentohet kjo cilësi e tij, e të thuhej Një arab nga Hadrameuti (i cili fliste një dialekt të ndryshëm nga Hixhazi) e pyeti...

Fjala “*hadeth*”, rreth të cilës vërtitet ky hadith, është një nga termat më të rëndësishëm në kapitullin e pastrimit dhe zakonisht përkthehet si “papastërti rituale”. Hadethi mund të jetë i vogël ose i madh. Kur është e vogël, ai hiqet përmes abdesit, ndërsa kur është i madh, hiqet përmes gusulit. Në parim, terma të tillë qendrorë, të cilat kanë rëndësi edhe për vetë tekstin e hadithit, lihen në formën e tyre origjinale dhe shoqërohen me një përkthim të përafërt në kllapa ose fusnota. Në këtë rast, përkthyesit e kanë eliminuar termin dhe në vend të tij kanë përdorur shprehjen “për të prishur abdesin”. Ndonëse ky përkthim mund të duket më i thjeshtë për t’u lexuar dhe kuptuar, gjithsesi atij i mungon përçimi i nuancës terminologjike dhe shkencore që karakterizon termin *hadeth* dhe sfumon edhe rëndësinë e pyetjes që personi i drejtoi Ebu Hurejrës. Në këtë rast, përkthimi e ka humbur shancin për t’i mësuar lexuesit një nocion qendror fetar në fushën e pastrimit ritual.

Në këtë kontekst, në vend të “...me kusht që të mos e prishë abdesin”, përkthimi më i saktë do të ishte “me kusht që të mos ketë kaluar në gjendje papastërtie rituale (*hadeth*),” si më poshtë: “Një burre i huaj pyeti: “E çfarë është papastërtia rituale (*hadethi*), o Ebu Hurejra?”. Ebu Hurejra iu përgjigj: “Kur lëshon (apo të shpëtojnë) gazra.””

Si përfundim, pavarësisht dëshirës së mirë dhe mundit të admirueshëm të grupit të punës përgjegjës për përkthimin e Sahihut të Buhariut, sipas vlerësimit tim të bazuar në një kampion minimal prej vetëm tetë hadithesh, ky botim nuk është në nivelin e duhur gjuhësor dhe teologjik për një vepër si ajo e Buhariut. Teksti shfaq të njëjtat probleme që rëndojnë mbi botimet islame në gjuhën shqipe këto 30 vitet e fundit, ku spikasin:

- 1) Ndërmarrja e përkthimit të veprave të rëndësishme nga studentë apo studiues të cilët janë ende në hapat e para të karrierës së tyre studimore;
- 2) Mungesa e theksuar e përgatitjes filologjike të përkthyesve;
- 3) Mungesa e theksuar e bagazhit kulturor, i cili është i domosdoshëm për kalimin sa më korrekt të një teksti nga një gjuhë në tjetrën;
- 4) Shtrembërimi apo keqparaqitja e përmbajtjes së tekstit e cila vjen si pasojë e mos zotërimit të fushës së studimit dhe mungesës së kapacitetit gjuhësor për të shprehur përmbajtjen në formën më të mirë.

Në fillimet e viteve 1990-të, në Shqipëri, sipërmarrje të tilla justifikoheshin me nevojën urgjente për literaturë fetare. Tanimë, pas 34 vitesh dhe botimit të një numri të pallogaritshëm tekstesh islame në gjuhën shqipe, ka ardhur koha që të lëvizet nga paradigma e urgjencës dhe krizës drejt krijimit të një trashëgimie cilësore në përkthim, e cila do të përbënte një kontribut jo vetëm për literaturën fetare në Shqipëri, por edhe një pasurim për vetë gjuhën dhe kulturën shqiptare. Fatkeqësisht, në vend të një hapi cilësor përpara në këtë aspekt, përkthimi i Buhariut të cilin e kemi marrë në shqyrtim përsërit shumë prej problemeve që kanë karakterizuar botimet fetare islame në Shqipëri në periudhën post-

komuniste.

*Ky është një version i përditësuar i artikullit origjinal.

Date Created

05/09/2024

Author

erasmusi